

Nekrologer

DAN FOG

11.8.1919-31.8.2000

Ved Dan Fogs død kort efter hans 81 års fødselsdag mistede dansk musikvidenskab en markant personlighed og Dansk Selskab for Musikforskning et trofast medlem.

Som ung ambitiøs og veluddannet forretningsmand med en passion for musik og specielt ældre musikaler og musiklitteratur overtog Dan Fog i 1953 Knud Larsens musikantikvariat på Gråbrødretorv. Hurtigt fik han opbygget en række vigtige kontakter til musikbibliotekarer, musikvidenskabsfolk og musikere i såvel Danmark som udlandet. Den i forvejen velkendte forretning i byens centrum ændrede karakter og blev snart et internationalt anerkendt antikvariat. De mange samlinger, der gik gennem hans forretning – Dan Fog havde næse for at opstøve de hengemte og oversete sjældenheder – satte ham i stand til ikke blot at handle med noder og bøger, men også at studere deres historie. Og da gamle noder sjældent er daterede, krævede det i reglen indgående granskninger og omhyggelige sammenligninger, før der kunne etableres en kronologisk orden i mængderne af musikaler.

Resultaterne af disse studier var mange, og Dan Fog var flittig med at få dem publiceret. Allerede i 1968 holdt han foredrag i Dansk Selskab for Musikforskning om *Datering af danske nodetryk*, og han vendte mange gange senere tilbage til den talerstol. I 1979 udgav han sin *Dansk Musikfortegnelse 1750-1854*, en imponerende bibliografisk publikation. Dan Fogs studier var ikke begrænset til hans eget arbejdsværelse, og i 1981 kunne han (sammen med Nanna Schiødt og Hans Dane-lund) udgive *Registrant over Hagens Samling*. S.A.E. Hagen, hvis samling opbevares i Det Kongelige Biblioteks håndskriftsafdeling, var ham en særdeles nyttig forgænger og vel også til en vis grad hans forbillede i arbejdet med danske nodetryk. I 1984 fulgte så hovedværket, *Musikhandel og nodetryk i Danmark efter 1750* i to bind, hvori han samlede alle sine iagttagelser i de gamle danske nodetryk, indpasset i en generel historisk ramme og suppleret med en rigdom af oplysninger om danske musikforlæggere og musikhandlere.

Undervejs standsede Dan Fog ofte op ved enkelte komponister og deres produktion og udarbejdede udførlige værkfortegnelser. Den første, der udkom på Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck i 1965, var *Carl Nielsen. Kompositioner. En bibliografi* (i samarbejde med Torben Schousboe). Siden fulgte en fornem række i et karakteristisk A5 format fra hans eget musikforlag, de første to forsynet med incipits: *Kompositionen von Friedr. Kuhlau* (1977), *Kompositionen von C.E.F. Weyse* (1979), *Grieg-Katalog* (1980, betegnet som et foreløbigt arbejde), *N.W. Gade-Katalog* (1986), *Hartmann-Katalog* og *Heise-Katalog* (begge 1991). Endelig udgav Det Kongelige Bibliotek i 1995 hans *Lumbye-Katalog* på Museum Tusulanums Forlag.

Dan Fogs særlige kompetence medførte, at han fra starten blev indvalgt i bestyrelserne for de samlede udgaver af Niels W. Gades og Edvard Griegs værker; og Københavns Universitet tildelte ham i 1987 æresdoktorgraden for hans betydningsfulde musikbibliografiske indsats.

Dan Fog var et festligt menneske med en usædvanlig hukommelse og sans for de mange detaljer i det historiske landskab, han færdedes i. Ingen gik forgæves til ham med deres faglige spørgsmål, og der var næsten ikke grænser for hans glæde ved at fortælle om sit arbejde og sine fund. Det var der heller ikke for hans hjælpsomhed. Altid havde han blik for, hvad han kunne tilbyde og give, og hvem han kunne glæde med hvad fra sit rige lager. I de senere år, hvor han valgte at distancere sig noget fra forretningsvirksomheden for at kunne hellige sig studierne i sin kælder, tog han gæstfrit imod enhver, som besøgte ham og spurgte ham til råds. Han besad et udpræget talent for venskab, og det var et privilegium at høre til i vennekredsen. Om sig selv talte han vel mindre. Men kort før sygdommen ramte ham, sagde han: "Jeg har jo været så snydeheldig; når man har fået lov til at lege med så mange spændende ting, hvad kan man så mere ønske sig?" Dan fortrød aldrig den levevej, han havde valgt, og flittig var han til det sidste, ligesom han med god grund var stolt, hver gang han nåede et nyt resultat af sit arbejde. Han kaldte sig en meget lykkelig mand, og jeg er sikker på, at han mente det.

Dan Fog, musikforlæggeren og æresdoktoren, vil blive husket for mange ting. Det vil vi alle gøre. Men vi, der husker ham for mere, end hvad der er skriftligt dokumenteret, har også endnu meget mere at være taknemlige for. Han gjorde livet rigere.

Carsten E. Hatting

NILS SCHIØRRING

10.4.1910-3.10.2001

Nils Schiørring var af musikerslægt. Blandt sine aner talte han Niels Schiørring, der var kgl. kammermusikus hos Christian VII, og både hans far og hans farfar var medlemmer af Det Kongelige Kapel. Som barn overværede han ofte musikforestillingerne på Det Kongelige Teater. Både her og i hjemmet lagdes grunden til det omfattende kendskab til dansk musik og danske musikere, som siden bestandigt blev udvidet, og som sluttelig satte Nils Schiørring i stand til at skrive den skelsættende *Musikkens Historie i Danmark* I-III (1977-78), der blev kronen på et livs arbejde med dansk musik.

Som barn fik Nils Schiørring undervisning i violin og cello. Efter at være blevet student fra Metropolitanskolen 1928 fortsatte han med cellostudier hos Louis Jensen samtidig med at han påbegyndte et musikvidenskabeligt studium. Efter magisterkonferensen i 1933 var han i nogle år som assistent ved Musikhistorisk Museum med til at arrangere historiske koncerter. Siden kom han som formand for bestyrelserne for henholdsvis museet (1954-80) og Carl Claudius' Sam-

ling (1956-80) til at få stor indflydelse på den udvikling, der omkring tidspunktet for hans fratræden førte til de to samlingers sammenlægning.

En assistentstilling ved musikafdelingen i Danmarks Radio blev kun et kortere intermezzo, før Nils Schiørring i 1939 påbegyndte sin mangeårige virksomhed som musikanmelder, først ved *Nationaltidende* og siden 1949 ved *Berlingske Tidende*. Det er karakteristisk for Nils Schiørrings anmeldelser, at han aldrig satte sig selv i centrum. Det var musikken det drejede sig om, sagkundskab parret med loyalitet over for de udøvende kunstnere.

Nils Schiørring startede sin videnskabelige karriere med i 1934 at besvare Københavns Universitets prisopgave i musik om stilen i J.A.P. Schulz' og F.L.Ae. Kunzens viser. Det blev indledningen til den livslange beskæftigelse med viseforskningen, som satte sig frugt i en lang række publikationer, hvoraf først og fremmest disputatsen fra 1950, *Det 16. og 17. århundredes verdslige danske visesang I-II*, må nævnes som et hovedværk i nyere dansk viseforskning: "Det er her lykkedes S[chiørring] ud fra et omfattende overblik og en minutøs dokumentation at mønstre hele det brogede melodistof der kendetegner dette tidsrums danske vise-tradition, gammelt og nyt, udenlandsk (tysk) og hjemligt, kirkeligt og verdsligt".¹ For elskere af dansk sang var afhandlingen lidt af en åbenbaring. Man fik her foræret forudsætningerne for den kendte danske sangskat fra de senere århundreder, og gennem en række udgivelser gjorde Nils Schiørring tidlig dansk visesang praktisk anvendelig. Eksempelvis kan nævnes *Gamle danske viser I-V* (1941-42) sammen med A. Arnholtz og F. Viderø, de originale melodier til Thomas Kingos salmer i hans *Samlede Skrifter VII* (1939-45/1975), *Selma Nielsens viser* (1956) og *Folkevisen i Danmark I-VIII* (1961-68) sammen med Thorkild Knudsen. I kølvandet på disputatsen kom yderligere en række specialafhandlinger om det ældre sangstof.

I 1954 blev Nils Schiørring professor i musikvidenskab ved Københavns Universitet, og i de næste 26 år udfoldede han her en rig forskningsmæssig, undervisningsmæssig og administrativ virksomhed. Ved siden af arbejdet med dansk musikhistorie inddrog han nu den europæiske musiks historie i det 20. århundrede i sit arbejdsområde. *Musikkens veje* fra 1959 blev for mange musikstuderende porten ind til den nyere tids kunstmusik.

Nils Schiørrings undervisning står stærkt i erindringen. Under gennemgangen af den danske musiks historie var der en intens stilhed i auditoriet. De studerende hang ved professorens læber, for en meget stor del af det der blev sagt kunne man ikke læse sig til nogen steder. Foran ham stod i reglen en kasse med kartotekskort, forarbejdet til den danske musikhistorie. Sætningerne kom lavmælt med en ypperlig sproglig prægnans og en diktion, der havde et fornemt anstrøg af gammelkøbenhavnsk. Pauserne var hyppige og ind imellem ganske lange, så der blev god tid til at tage notater. Der var herlige indslag af det schiørringske lune, som når det fx tørt blev konstateret at Richard Wagner (udtalt Wægner) nok ikke var helt så stor en digter, som han selv gik og troede.

¹ Niels Martin Jensen: "Nils Schiørring", *Dansk biografisk leksikon*, København 1979-84, bd. 13, s. 107.

Nils Schiørring var fra 1962 medlem af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Han var redaktør af *Dansk Musiktidsskrift* (1943-45) og medredaktør af *Dansk Årbog for Musikforskning* (1961-72). Han bestred en lang række tillidshverv, og det er karakteristisk, at han heller ikke undslog sig, når det gjaldt om at yde støtte til mindre spektakulære foretagender som koret Lille Muko og Studenteroperaen.

I sit otium bevarede Nils Schiørring usvækket interessen for sit fag. Op imod 90-årsdagen var han ivrigt optaget af at studere Poul Ruders' *Tjenerindens fortælling*, der netop da havde premiere på Det Kongelige Teater. Ved fødselsdagsfesten på Musikhistorisk Museum kunne han trods sit dårlige syn veloplagt glæde sig over mødet med talrige venner og kolleger, af hvilke mange var repræsentanter for de mange institutioner, som gennem årene har nydt godt af hans rige virke.

Sten Høgel

SØREN SØRENSEN

29.9.1920-20.11.2001

Med professor, dr.phil. Søren Sørensens bortgang har ikke bare dansk musikliv og musikforskning men det samlede kulturliv herhjemme mistet en særdeles virksom og indflydelsesrig personlighed. Hans poster i bestyrelser og råd – ofte som formand – nåede et antal som næsten kan tage vejret fra én; nogle lå endda uden for hans sædvanlige virkefelt, og mange af hans tillidshverv var længerevarende end hvad der gælder for de fleste af hans kolleger.

Det kan ikke mindst konstateres i forhold til Dansk Selskab for Musikforskning, hvor Søren Sørensen havde plads i bestyrelsen i samfulde tredive år, fra 1958 til 1988, ligesom han var redaktør, sammen med Nils Schiørring, af nærværende årbogs første seks bind fra 1961 frem til 1972. Også internationalt gjorde han sig markant gældende, bl.a. som medlem af International Musicological Society's direktorium fra 1964 til 1972. I denne forbindelse var han med til at arrangere den 11. internationale musikforskerkongres 1972 i København.

Som en hel del andre i den ældre generation af musikforskere i Danmark uddannede Søren Sørensen sig som praktisk musiker parallelt med den videnskabelige skoling, og som det oftest var tilfældet: med orglet som sit hovedinstrument. Men selvom han i 1940'erne var yderst aktiv især som cembalist i det af ham og Lavard Friisholm grundlagte "Collegium Musicum", viste forskningen sig at have det stærkeste tag i ham: emnet for hans konferensspeciale om Buxtehudes vokale kirkemusik blev udvidet og uddybet til en disputats, forsvaret i 1958, og samme år blev han udnævnt til professor ved Aarhus Universitet, som Knud Jeppesens efterfølger – ganske som han i 1947 havde efterfulgt Jeppesen som organist ved Holmens kirke.

Det kan næppe have føltes ganske let at overtage lærestolen efter den verdensberømte Palestrinaforsker, men Søren Sørensen viste dog hurtigt at han var mand

for at fylde sin plads ud, og ikke blot det, men desuden at udvide 'sit' endnu ganske unge institut kraftigt, både hvad angår de fysiske rammer, personale og udstyr. Hertil bidrog selvfølgelig også den efterhånden kraftigt stigende tilstrømning af studerende.

Til trods for den dengang endnu rådende respektfulde afstand til lærerne, og helt specielt til de nærmest enerådende professorer, kaldtes Søren Sørensen blandt studenterne aldrig andet end *Søren*. Det var især udtryk for at vi kunne lide ham, helt elementært. Der var ingen tvivl om at vores trivsel og faglige vækst lå ham på sinde, men derudover havde han en udtalt sans for at skabe en undertiden næsten familier stemning, dog gerne med en vis patriarkalsk betoning. Søren var, jævnsides med sit udadvendte og joviale væsen, overfor sine studerende præget af en vis blufærdighed; den kunne virke som distance, men var snarere udtryk for noget fornemt, ja aristokratisk i hans personlighed.

I 1967 blev Søren Sørensen valgt til rektor for Aarhus Universitet – hvad der ikke kunne undre dem der kendte hans gennemslagskraft og smidige forhandlingsevner –, og det faldt derfor i hans lod at lede institutionen i de turbulente omskiftelsernes år, som førte til en ny, mere demokratisk styrelseslov, der gjorde det af med professorernes ledelsesmæssige privilegier. Den ballade som studenteproprøret ind imellem bød på var ikke så forligelig med Sørens opfattelse af universitetets idé, og han kunne i sådanne situationer enkelte gange reagere overilet, følelsesmæssigt dirigeret. Men ellers indstillede han sig på de nye tider, som også nærmest havde forvandlet hans institut under hans fireårige fravær. Selv forandrede han sig ikke, men forblev den solide og alment forståelige, men aldrig pedantiske forsker og lærer af den gamle skole.

En bibliografi over Søren Sørensens produktion findes ikke, heller ikke i det festskrift han i 1990 fik overrakt, da han som 70-årig blev emeritus. En foreløbig granskning udviser fem bøger og dertil svarende bidrag, et halvt hundrede egentlige artikler samt en lang række nodeudgivelser, anmeldelser og kronikker. Hertil kommer de leksikonprojekter som han i 1980'erne engagerede sig stærkt i, navnlig redaktionelt; til disse knytter sig også hans sidste store arbejde med *Gads Musikhistorie* (1990). Lægger man denne produktion sammen med alle de administrative opgaver han til stadighed var optaget af, kan man kun sige at Søren var myreflittig alle dage.

I hans otium begyndte kræfterne snart at tage af, men han foretog dog fornyede undersøgelser i Düben-samlingen i Uppsala, på jagt efter yderligere ukendt musik af Buxtehude og hans samtidige. Her blev han bistået af Lene Ravnbøl, hans nære og trofaste veninde gennem årene efter hustruen Jyttes død i 1985. Han fortsatte også i nogen tid med arbejdet på sin Carl Nielsen-biografi, men blev ikke færdig hermed – Alzheimer-sygdommen tærede på ånden.

Af mere tragiske omstændigheder omkring Søren Sørensens gerning i musik – hvis man overhovedet kan bruge så stærkt et ord om én der havde lykken så meget med sig – kan højst gælde det forhold at musikeren i ham blev sat i skyggen af forskeren og underviseren. Det forum hvori han nok bedst kom til udfol-

delse både som videnskabelig formidler og som musiker var Samfundet Dansk Kirkesang, som han til stadighed var en af hovedkræfterne i og hvorfra mange af hans arbejder udsprang. Men ikke mindst var Søren en rig kilde til mundtlige informationer om snart sagt alle betydelige skikkelser i de brede kulturelle kredse som han kom i nærmere kontakt med.

Vi, som kendte Søren ikke bare som kollega, men også som en umådeligt generøs og varmhjertet ven, har savnet det, efter at han ikke længere kunne berette sine mange anekdoter og andre detaljer. Og vi vil savne ham selv, så længe vi er i stand til at mindes ham.

Bo Marschner

ERIK WIEDEMANN

7.5.1930-2.3.2001

Lektor, dr.phil. Erik Wiedemann døde pludseligt af en hjerneblødning i marts 2001 i en alder af 70 år. Han var den mest originale og indflydelsesrige jazzkritiker og jazzforsker i Danmark i sin levetid. Erik Wiedemann var magister i litteraturvidenskab, og var dermed en typisk repræsentant for den generation af jazzforskere, der ofte ikke havde en musikvidenskabelig uddannelse. Han indledte sin karriere i musikvidenskab på Københavns Universitet i 1972, og var lektor fra 1978 til sin pensionering i 2000.

Erik Wiedemann begyndte at samle plader i 1945 og indledte sin karriere som jazzkritiker i 1948. Han formåede tidligt at fascinere sine læsere og gjorde en stor indsats for at formidle sin opfattelse af jazz som en kunstform. Erik Wiedemann skrev for dagbladet *Information* fra 1951 og indtil sin død. Han skrev bøger fra 1953, artikler med forskningskarakter fra 1957 og arbejdede freelance for Danmarks Radio 1949-76. Den første bog var *Jazzens Hvem-Hvad-Hvor* fra 1953, som han udgav sammen med John Jørgensen og Sven Møller Kristensen. Det var den første skandinaviske håndbog om jazz og inkluderede mere end 700 biografier. Det næste store værk var jazzhistorien *Jazz og jazzfolk*, der udkom i 1958 og stadig imponerer ved en omfattende leksikografisk viden og æstetisk-kritisk refleksion. Hovedværket i hans musikvidenskabelige produktion er disputatsen fra 1982 *Jazz i Danmark i tyverne, trediverne og fyrreterne: en musikulturel undersøgelse*. Det er en kulturhistorisk fremstilling, der dækker alle sider af den danske jazzscene og dens relationer til amerikansk jazz i denne periode. Efter sin disputats koncentrerede han sin forskning om Duke Ellington og hans musik og blev internationalt anerkendt som en af de førende Ellingtonforskere.

Erik Wiedemanns jazzkritik i *Information* er uden sidestykke i Danmark, og den tåler sammenligning med den bedste jazzkritik i Frankrig og Amerika. Hans produktion afspejler hans åbne og fordomsfri – men ikke ukritiske – livssyn. Han har skrevet om så forskellige emner som europæisk og amerikansk litteratur, dansk

og amerikansk jazz fra alle perioder af jazzhistorien, jazzmusikers brug af marijuana, rockmusik og 'tolvtone-jazz'. Et udvalg af hans avisartikler udkom i 2001 under titlen *Jazzen i blodet*.

Wiedemann var i 1956 medstifter af Den Danske Jazzkreds, og han var senere involveret i kulturpolitik som medlem af Statens Musikråd i to perioder (1976–83). Han var også medlem af den internationale komité til uddeling af Jazzpar-prisen.

Erik Wiedemanns død er et stort tab for dansk jazzforskning og i det hele taget for dansk jazzkultur, for han nød også stor respekt uden for akademiske kredse.

Fabian Holt